

SPRACOVATEL: Prof. PhDr. Jana Plichtová, PhD. (znalec pribratý „ad hoc“)

Ústav aplikovanej psychológie, Fakulta sociálnych a ekonomických
vied Univerzity Komenského, Mlynské luhy 4, 821 05 Bratislava

ZADÁVATEL: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

Prezídium policajného zboru

Národná protiteroristická agentúra

Expozitúra Bratislava

Pribinova 2

ČVS: PPZ-549/NKA-PT-BA-2017

ZNALECKÝ POSUDOK č. 2/2017

V trestnej veci prečinu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 ods. 1 písm. a) Trestného zákona v súbehu s prečinom podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 ods. 1 trestného zákona

POČET STRÁN: 10

PRÍLOHY: kópia článku, uznesenie o pribratí znalca a sľub znalca

POČET ODOVZDANÝCH VYHODNOTENÍ: 2

DÁTUM VYDANIA UZNESENIA: 20. 8. 2017

DÁTUM VYPRACOVANIA POSUDKU: 14. 11. 2017

ÚVODNÁ ČASŤ

ÚČEL POSUDKU:

Účelom posudku je posúdiť a zodpovedať otázky v uznesení.

Otázky v uznesení:

1. Posúďte kontext informácií, ktoré sú uvedené v časopise Zem a Vek, číslo 5/2017 v článku „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. Môžu tieto informácie dopomôcť k utvoreniu si, resp. dotvoreniu predsudkov voči židovskej komunite a židovskému národu všeobecne? Keď áno, akým spôsobom?
2. Vyjadrite sa k citáciám slovenských dejateľov a buditeľov, ktoré sú uverejnené v časopise Zem a Vek, číslo 5/2017 v článku s názvom „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. V kontexte, v akom sú uvedené, môžu vyvolať určitú náladu u časti obyvateľstva? Keď áno, konkretizujte, akú a u akej konkrétnej časti obyvateľstva? Môžu tieto informácie viesť k rozhodnutiu spáchať trestný čin?
3. Vyjadrite sa k informáciám, ktoré sú uverejnené v časopise Zem a Vek, číslo 5/2017 v článku s názvom „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. Môžu tieto informácie vyvolať určitú náladu u časti obyvateľstva, keď áno, konkretizujte akú a u akej konkrétnej časti obyvateľstva? Môžu tieto informácie viesť k rozhodnutiu spáchať trestný čin?
4. Iné zistenia v rámci výkonu činnosti.

1. Posúďte kontext informácií, ktoré sú uvedené v časopise *Zem a Vek*, číslo 5/2017 v článku „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. Môžu tieto informácie dopomôcť k utvoreniu si, resp. dotvoreniu predsudkov voči židovskej komunite a židovskému národu všeobecne? Keď áno, akým spôsobom?

Vyjadrenie: Empirické výskumy sociálnych psychológov dokazujú, že abstraktné kolektívne pomenovania národov, či náboženských skupín zvädzajú k stereotypizácii, teda k pripisovaniu spoločných vlastností¹. Autor takéto všeobecné kognitívne nastavenie zneužíva, aby navodil predstavu, že všetci Židia sú rovnakí, diametrálne odlišní od Slovákov.

Autor tiež zneužíva rozšírenú tendenciu ľudí rozdielnym spôsobom vysvetľovať dobré a zlé činy príslušníkov vlastnej a cudzej skupiny. Kým dobré konanie členov vlastnej skupiny sa obvykle vysvetľuje vnútornými a stabilnými vlastnosťami, v prípade cudzej skupiny sa pripisuje náhode alebo externej príčine². Naopak, zlé konanie člena vlastnej skupiny sa vysvetľuje náhodnými okolnosťami, kým člena cudzej skupiny trvalými osobnostnými vlastnosťami. V tom spočíva kognitívny mechanizmus vzniku predsudkov o tých cudzích a prikrášený stereotypný obraz o nás SAMÝCH. Preto je čierno-biely obraz, v ktorom sme MY trvalo obdarení len dobrými ľudskými vlastnosťami a úmyslami a TÍ INÍ len tými zlými vlastnosťami schematický a nepravdivý. Navyše, autor rozdiely medzi MY a ONI zveličuje a pripisuje stabilným, nemeniacim sa vlastnostiam Židov a Slovákov, ktoré sú biologicky či „rasovo“ podmienené³. A presne takúto schému, ktorá je na hony vzdialená od podstatne rozporupnejšej a zložitejšej skutočnosti, autor v čitateľovi zámerne evokuje.

Sociálni psychológovia a lingvisti tiež empiricky ukázali, že každá sociálna kategória je arbitrárna (umelá – je to náš výtvor) a žiadne jej označenie nie je úplne neutrálne. Každé označenie so sebou nesie isté hodnotenie. Ten istý človek môže byť označený ako bankár, podnikateľ, obchodník alebo ako úžerník, chamtivec podľa tohto z akej perspektívy a podľa akých kritérií jeho činnosť hodnotíme. Toho istého príslušníka slovenskej elity, ktorého MY označujeme ako národného dejateľa, vzdelanca, vlastenca, môžu INÍ označiť ako nacionalistu, šovinistu, konzervatívca, spiatočníka, slovanofila, radikála. Autorov volí z možných názvov tie, ktoré sú v súlade s cieľmi, ktoré sleduje⁴. Každé označenie subjektu/aktéra preto indikuje autorovu politickú, hodnotovú a ideologickú pozíciu⁵. Ak autor označuje Židov za škodcov, udavačov, rozvratníkov, robí tak so zámerom vyvolať proti nim negatívne emócie, poukázať na ich negatívne vlastnosti a ciele. Aj rétorické figúry (metafora,

¹ Jost, J. T. a Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *The British Journal of Social Psychology*. Volume 33, Issue 1, s. 1–27.

² Haslam, N., Bastian, B., & Bissett, M. (2004). Essentialist Beliefs about Personality and Their Implications. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(12), 1661–1673.

³ Sidanius, J., Pratto, F., & Bobo, L. (1996). Racism, Conservatism, Affirmative Action, and Intellectual Sophistication: A Matter of Principled Conservatism or Group Dominance? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 476–490. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.476>

⁴ Reisigl, M. a Wodak, R. (2001). *Discourse and Discrimination. Rhetorics of racism and antisemitism*. London: Routledge.

⁵ Teun A. Van Dijk (1993). *Principles of critical discourse analysis*. Discourse & Society.

metonymia, synekdocha) si vyberá autor zámerne tak, aby v čitateľovi evokoval rozšírené predsudky a schémy, a to bez toho, že by túto formu manipuláciu postrehol⁶.

Zvlášť zavádzajúce sú personifikujúce metafory, ktoré celé etnikum, konfesiou charakterizujú ako keby išlo o jednu konkrétnu osobu s istými stabilnými črtami. Autor všetkým Židom pripisuje nemorálne osobnostné charakteristiky (chamtivec, príživník, zvrhlík, priekupník ...). To je z hľadiska sociálnej psychológie neobhájiteľné, a to z viacerých dôvodov. Po prvé, reálni členovia každej kategórie sa od seba v osobnostných vlastnostiach výrazne líšia. Po druhé, pozorované rozdiely medzi skupinami/kategóriami nepramenia z odlišných osobnostných vlastností, ale zo spoločnej materiálnej a nemateriálnej kultúry, z typu sociálnej, ekonomickej a politickej organizácie⁷.

Pri odhaľovaní zámerov autora je dôležité pomenovať aj to, čomu sa autor vyhýba, čo zamlčiava. Konštatujem, že v celom texte článku nie je ani náznak pokusu vyvrátiť stereotypy o Židoch a Slovákoch, zmeniť negatívny postoj k Židom prostredníctvom empatie a porozumenia. Naopak. Tým, že autor považuje antisemitské stereotypy a predsudky za pravdivé svedectvo, za významnú súčasť boja za národnú slobodu, robí z antisemitizmu nielen niečo normálne a prirodzené, ale aj za niečo spoločensky žiaduce, čo má pre budúcu existenciu Slovákov a Slovanov zásadný význam. Tým nielen evokuje a upevňuje rozšírené predsudky a negatívne emócie (pohrdanie, odpor až nenávisť), ale podporuje aj pocit nadradenosti Slovákov ako etnickej skupiny.

2. Vyjadrite sa k citáciám slovenských dejateľov a buditeľov, ktoré sú uverejnené v časopise Zem a Vek, číslo 5/2017 v článku s názvom „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. V kontexte, v akom sú uvedené, môžu vyvolať určitú náladu u časti obyvateľstva? Keď áno, konkretizujte, akú a u akej konkrétnej časti obyvateľstva? Môžu tieto informácie viesť k rozhodnutiu spáchať trestný čin?

Vyjadrenie: Už názov článku „Klin Židov medzi Slovanmi“, v ktorom sú Židia prirovnaní ku klinu vrazeného medzi slovanské národy, jasne vypovedá o zámere autora vyvolať

⁶ Van Dijk, T. A. (1997). Political discourse and racism: Describing Others in Western Parliaments. In: S. H. Riggins (Ed.), The Language and Politics of Exclusion: Others in Discourse. Thousand Oaks – London – New Delhi: SAGE (s. 31 – 64).

Wodak, R., Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory and methodology. In: R. Wodak, M. Meyer (Eds.), Methods of Critical Discourse Analysis. Thousand Oaks – London – New Delhi – Singapore: SAGE (s. 1-33).

Wodak, R., Reisigl, M. (1999). Discourse and Racism: European Perspectives. Annual Review of Anthropology, 28, 175-199.

⁷ Allport, G. W. (1954). The Nature of Prejudice. Addison-Wesley: Reading, MA.

Brewer, M. B., Brown, R. J. 1998. Intergroup relations. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske (Eds.), The handbook of social psychology. Boston, MA: McGraw Hill.

Brown, R. (1995). Prejudice: Its social psychology. Oxford.

Tajfel, H. (1981). Human groups and social categories. Studies in Social Psychology. Cambridge: Cambridge University Press.

Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P., Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behavior. European Journal of Social Psychology, 1 (2), 149-178.

Tajfel, H., Turner, J. C. (2004). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In: J. T. Jost, J. Sidanius (Eds.). Political psychology: Key readings in social psychology. New York: Psychology Press (s. 276-293).

Fiske, S. T. (2012). Envy Up, Scorn Down: How Status Divides Us. New York: Russel Sage Foundation.

nenávisťné protižidovské emócie, negatívne stereotypy a predsudky, vyzvať a posmeliť Slovákov, aby klin vyrazili a vyhнали Židov z tohto geopolitického priestoru. Súčasne „zdôvodňuje“ boj proti Židom tým, že prišli do tohto priestoru proti našej vôli a že tu pôsobia rušivo a rozkladne. Jednoznačne negatívny obraz o Židoch je vo výraznom kontraste s výlučne pozitívnym obrazom Slovákov. Akoby tieto dve skupiny nepatrili do jednej kategórie – homo sapiens sapiens. Svojim tvrdením, že Židia NÁS Slovákov nenávidia a úmyselne nám škodia polarizuje spoločnosť na MY a ONI a absurdne dramatizuje naše vzájomné vzťahy, keď tvrdí, že Židia nám bránia v tom, aby sme si sami sebe vládli a cielene usilujú o moc nad našou krajinou.

Autor oživuje mýtus o údajne večnom nepriateľstve Židov voči Slovákom hneď v prvom odseku analyzovaného textu: „Už generácia štúrovcov a slovenských národných buditeľov si jasne uvedomovala, aké mimoriadne nebezpečné rozkladné sily na Slovanov, ale konkrétne aj na Slovákov pôsobia, aby ich morálne aj materiálne položili na kolená...“

Príčinou nepriateľstva je údajne hlboká a silná nenávisť Židov voči Gójom – kresťanom, čo autor ničím nedokladá. Na miesto toho uvádza všeobecnú stratégiu rozoštvávania jednotlivých skupín. Komplexné a vierohodné porozumenie a vysvetlenie špecifického postavenia židovského obyvateľstva v Európe je k dispozícii v prácach viacerých sociológov, napr. zakladateľa sociológie Maxa Webera, ktorý svoje závery podložil množstvom precíznych empirických výskumov⁸. Nie menej relevantné vysvetlenie predložil Georg Simmel⁹.

Výroky štúrovcov a ďalších slovenských dejateľov autor používa ako dôkaz pravdivosti predsudkov. Kumulácia viacerých citácií vytvára falošný obraz ako keby antisemitizmus bol hlavným programom národných buditeľov. Tí v skutočnosti presadzovali najmä svojbytnosť slovenského jazyka a prirodzené politické právo Slovákov na sebaurčenie. Až po Rakúsko-Uhorskom vyrovaní štúrovci protestovali proti zavádzaniu maďarčiny do škôl a úradov a proti statusu maďarčiny ako jediného úradného jazyku modernizujúceho sa Uhorska.

Autor nespomína žiadneho konkrétneho židovského spisovateľa, umelca, vzdelanca, či vedca, ktorý by vyjadril voči slovenskému ľudu nepriateľstvo. V jeho podaní sú Židia anonymnou, uniformnou masou, čím si pripravuje pôdu pre dosiahnutie ďalšieho cieľa - zbaviť Židov ľudských črt (dehumanizovať ich). K dehumanizovaným jednotlivcom a skupinám - ako to dokumentujú výskumy psychológov - nás totiž neviažu žiadne morálne záväzky, ani súcitiť, či snaha pomôcť¹⁰. To otvára bránu barbarizmu, násiliju a vraždeniu. Ak by autor konkretizoval Židov rovnocenne ako to robí v prípade slovenskej elity (napr. ako pána A. A. - obetavého lekára a spisovateľa), narušilo by to jeho zámer Židov dehumanizovať. Jediný Žid, ktorého meno autor uvádza, má zosilniť protižidovské negatívne nastavenie

⁸ Max Weber (1920). Protestantská etika a duch kapitalizmu. In: Metodologie, sociologie a politika. Praha 1998, s. 185-245.

⁹ Simmel, G. (1908) The Stranger. In: K. H. Wolff (Ed): The Sociology of Georg Simmel. New York, Free Press, 1955.

¹⁰ Haslam, N. (2006). Dehumanization: An integrative review. Personality and social psychology review, 10(3), 252-264.

verejnosti a poukázať na „amorálnosť“ židovského podnikania ako takého cez konkrétny príbeh obchodníka s bielym mäsom.

Cieľu dehumanizovať slúži aj prirovnávanie Židov ku klinu. Klin ako objekt si nezaslúži ľudské zaobchádzanie. Ilustratívna fotografia, ktorá text dopĺňa, zobrazuje klin zhora a pôsobí agresívne, čo podporuje zámer autora vyvolať pocit ohrozenia, odpor a nenávisť k tomu, čo vniká do organizmu pokojného národa. Autor zámerne popiera akékoľvek kompetencie, či dobré úmysly židovského obyvateľstva. V rozpore s realitou nepriznáva Židom žiadne zásluhy a prínosy k rozvoju hospodárskeho, kultúrneho a umeleckého života Uhorska, v ktorom tvorili Slováci jednu etnickú skupinu.

Pre obvinie Židov z podvratných úmyslov a činnosti autor nepredkladá žiadne dôkazy. Jediné, čo sa dôkazu podobá, sú výroky slovenských autorít - štúrovcov a iných buditeľov slovenského národa. To však ako dôkaz nestačí. Aj autority sa môžu myliť, aj autority môžu podľahnúť dobovým predsudkom a stereotypným schémam, či nesprávne mu zovšeobecňovaniu epizodických pozorovaní. Autor si účelovo vybral výroky Jána Kollára, ktorý Židov opisuje ako posadnutých nenávisťou voči kresťanom, Andreja Kmet'a, podľa ktorého Židia dominujú vo všetkých oblastiach verejného života, Svetozára Hurbana Vajanského, ktorý s neľúbosťou konštatuje, že Židia ovládli celý verejný život (divadlá a noviny), Mateja Bela, ktorý Židov obviňuje z ťažkej úžery, Jozefa Miloslava Hurbana, ktorý Židom prisudzuje vinu za zbedačenie a vyciciavanie slovenského sedliaka cez úžeru a Ludovíta Štúra, ktorý takisto viní Židov z vykorisťovania slovenského ľudu, a to v prospech zemianstva.

2 Autor ďalej tvrdí, že tieto svedectvá nestratili nič zo svojej platnosti a platia aj v súčasnosti, keď Slováci žijú ako väčšinový národ vo vlastnom štáte. Vyzýva, aby sa slovenský národ k týmto pravdám vrátil, pričom poznamenáva, že dnes by tieto pravdy spôsobili mediálnu smrť. Uvedenou rétorikou sa stavia do pozície martýra, ktorý napriek hrozbám za týmito pravdami stojí. Súčasne je hrdinom, lebo oponuje „režimu“, má „odvalu“ spochybniť legitimitu ústavy Slovenskej republiky, ktorá zakazuje šírenie rasovej a etnickej nenávisťi. Autor tým popiera rozdiel medzi Habsburskou absolutistickou monarchiou a dnešným demokratickým a liberálnym Slovenskom.

Autor pracuje s historickými skutočnosťami a zdrojmi selektívne a účelovo. Tých slovenských a svetových autorov, ktorí antisemitizmus odmietajú, neberie vôbec do úvahy¹¹.

Posudzovaný text, ktorý je v časopise umiestnený v rubrike „eseje“, charakteristiky eseje rozhodne nespĺňa. Chýba mu jasná formulácia základnej tézy, racionálne a empirické argumenty za a proti jej platnosti, vecný spôsob vyjadrovania. Namiesto tohto naznačuje viacero téz, ktoré formuluje hmlisto, zneužívajúc neurčitost' obrazného, figuratívneho jazyka, nepredkladá žiadne vecné, ani racionálne argumenty, neodvoláva sa na žiadnu relevantnú vedeckú literatúru. Jeho hlavným argumentom sú citácie slovenských dejateľov a ich prestíž. To nestačí. Žáner eseje vyžaduje reflexiu historického, spoločenského, politického a ekonomického kontextu. Princíp nestrannosti eseje vylučuje jednostranne citovať len tie

¹¹ Pozri napr. text Vladimíra Mináča. In: R. Chmel (Ed.): Slovenská otázka, Bratislava: Kalligram, 1997.

autority, ktoré vyjadrujú negatívny postoj a predsudky voči Židom. O jednostrannosti autora jednoznačne vypovedá, že necituje žiadneho spisovateľa, mysliteľa, či umelca židovského pôvodu. Naopak, text vykazuje viacero črt, ktoré charakterizujú demagógiu a propagandu.

Autor nevysvetľuje širšie historické a politické súvislosti, v ktorých boli tieto antisemitské výroky vyslovené. Poznatky, ktoré vysvetľujú, prečo sa Židia v danej dobe uplatnili ako bankári, však existujú. Stačilo po nich siahnuť¹². Tie hovoria o tom, že požičiavanie peňazí bolo podľa katolíckeho náboženstva čosi amorálne, rovnako ako podnikanie za účelom tvorby zisku. Preto sa v tejto oblasti najskôr uplatnili kalvíni, keďže toto reformné náboženstvo ako prvé posvätilo vytváranie bohatstva, čo podmienilo prijatím morálnych záväzkov a osobnej zodpovednosti¹³. Okrem Kalvínov sa chopili novej príležitosti aj Židia, ktorí boli vylúčení z mnohých profesií.

Autor teda čitateľa jednoznačne zavádza, keď za narušenie tradičnej morálky a zvykov slovenskej spoločnosti, za zbedačenie remeselníkov, roľníkov a robotníkov obviňuje Židov. Hlavným príčinou bola destabilizácia noriem a pravidiel počas transformácie feudálnej tradičnej spoločnosti na modernú a priemyselnú spoločnosť so slobodným trhom. Mestský spôsob života, závislosť existencie od námezdnjej práce a sekularizácia – to boli bezprostredné príčiny rozvratu tradičných komunít, ich zvykov a praktík. Žiadna konšpirácia by nemohla mať taký hlboký dopad. Autor Židov demonizuje s cieľom radikalizovať antisemitizmus a dodať mu zdanie normálnosti.

- 3. Vyjadrite sa k informáciám, ktoré sú uverejnené v časopise Zem a Vek, číslo 5/2017 v článku s názvom „KLIN ŽIDOV MEDZI SLOVANMI“. Môžu tieto informácie vyvolať určitú náladu u časti obyvateľstva, keď áno, konkretizujte akú a u akej konkrétnej časti obyvateľstva? Môžu tieto informácie viesť k rozhodnutiu spáchať trestný čin?**

Vyjadrenie: Autor používa viacero stratégií ako navodiť voči Židom negatívne emócie a prisudzovať im vinu, za niečo, čo nespôsobili. Označuje ich za úhlavných nepriateľov kresťanov, vydieračov, úžerníkov, intrigánov, udavačov a rozvracačov harmonickej a usporiadanej slovenskej spoločnosti, obviňuje ich, že chcú rozbiť tmel, čo spája Slovákov a Slovanov (náboženstvo, zvyky, tradície), a tak si pripraviť cestu k nadvláde nad prosperujúcou spoločnosťou. Takto údajne dokáže malá skupina (Židov) vždy profitovať zo vzájomnej neznášanlivosti a podmaniť si akúkoľvek kultúru. Autorov výrok, že len rozvratná činnosť Židov bráni Slovákom, aby naplno rozvinuli svoje „duchovné sily“ a skutočne sami sebe vládli, je lžou, ktorá má vyburcovať nenávisť voči Židom. Ďalší autorov výrok, že výsledok konfrontácie medzi slovenskými kresťanmi a Židmi rozhodne o vláde nad slovenskou zemou, burcuje, aby si Slováci svoju zem bránili a očistili od Židov, inak o ňu prídu. Keď si takéto lživé výroky dookola opakujú a osvojí si ich kritické množstvo majoritného obyvateľstva, nasledujú etnické čistky, vyhánanie z domova a masové vraždenie „cudzej“ menšiny. Vyvolávanie pocitov sebaľústi, „spravodlivého“ hnevu a nenávisťi je

¹² Pozri napríklad Max Weber (1889). The History of Commercial Partnership in the Middle Age. Stuttgart.

¹³ Weber, Max (1920). Protestantská etika a duch kapitalizmu. In: Metodologie, sociologie a politika. Praha 1998, s. 185-245.

zbraňou demagógov, keďže blokuje racionálnu kontrolu, kritický úsudok. Dehumanizácia celej skupiny (Židov) zas vedie k strate akýchkoľvek morálnych záväzkov.

Účinok zavádzajúcich stereotypov a falošných obvinení umocňuje autor expresívnym jazykom, čo znižuje kontrolu a odbrzdzuje agresiu, násilie. Prívrženci rasových teórií môžu vnímať takýto text ako výzvu k násiliu voči Židom, k ich fyzickému a psychickému terorizovaniu, k drancovaniu ich majetku.

Autorov jazyk je plný archaizmov, prirovnaní, metafor, ktoré majú dodať jeho výrokom na vážnosti. Jeho fotografický portrét ho zobrazuje ako rozhodného a nebojácneho muža – bojovníka. Autorov sa štylizuje do pozície hrdinu, ktorý nebojácne rebeluje proti obmedzovaniu slobody slova, proti súčasnému režimu. Už perex na túto pozíciu autora upozorňuje - „...zákony, ktorým sme dovolili, aby nad nami vládli, by nás priviedli až k samotnému vylúčeniu zo spoločnosti...“). Pozícia hrdinu je príťažlivým modelom najmä pre dospievajúcich, ktorým protest konvenuje. Proti čomu? Kvôli údajnému útlaku slovenského národa. V záverečnom odseku autor obviňuje Židov za všetky sociálne, náboženské, rodové, generačné a politické konflikty. Zodpovednosť za súčasné dianie na Slovensku nesú výlučne a opäť len Židia.

Antisemitizmus možno definovať ako extrémnu nenávisť voči Židom, ako súčasť fašistickej ideológie, ktorej protagonisti sa v Nemecku a v Taliansku dostali k moci vďaka masovej podpore a politickému násiliu. Jeho súčasťou bola kolektívna identifikácia s národom ako s nadradenou rasou, ktorá má právo rozšíriť si svoj životný priestor a vytlačiť menej cenné rasy. Kým na Slovensku boli zaradení do „podradnej rasy“ Židia a Cigáni, v Nemecku sa za podradnú rasu považovali všetci Slovania. Masové vraždenie Židov nasledovalo po ich oddelení od ostatnej populácie, po ich verejnej dehumanizácii, vylúčení z verejného priestoru, zo škôl a práce, po zabavení ich majetku a odobratí občianstva.

Fakt, že sa autor zaoberá židovskou otázkou a nezmieňuje sa o tom, že väčšina židovského obyvateľstva holokaust neprežila, dokazuje, že holokaust popiera.

V závere autor tvrdí, že záchranou Slovákov môže byť len slovanská vzájomnosť, vízia spoločnej sily a prosperity. Vyzýva, aby sa Slováci ako Slovania zjednotili pod ruskou zástavou a spoločne bojovali proti západnému, ergo židovskému vplyvu. Ubezpečuje, že „slovanská vzájomnosť je sila, ktorej sa iní obávajú.“

4. Iné zistenia v rámci výkonu činnosti.

Vyjadrenie: Predchádzajúca analýza textu indikuje, že posudzovaný text vykazuje charakteristiky demagógie a propagandy. Svedčí o tom 1. konštrukcia polarizovaného sveta, v ktorom stoja proti sebe odlišné kolektívne entity (MY SLOVÁCI vs. ŽIDIA), 2. Používanie expresívnych výrazov, ktoré vyvolávajú silné negatívne emócie (príživníci a utláčatelia slovanského ducha – príčina jeho živorenia), patetický jazyk, mobilizujúci ku vzbure (Nemali by sme nechať usnúť myšlienky štúrovcov, treba burcovať proti porobe) a 3. Selekcia informácií a zamlčovanie relevantných faktov (holokaust, existencia suverénnej Slovenskej republiky, atď.).

Výzva obnoviť slovanskú jednotu je súčasťou hybridnej propagandistickej vojny Putinovho Ruska s cieľom destabilizovať EÚ, rozložiť liberálnu demokraciu a zmeniť geopolitickú orientáciu Slovenska. Podvratnú činnosť pripisovanú Židom, vykoná teda autor sám. Text možno interpretovať aj širšie za predpokladu, že Židia slúžia ako náhradné pomenovanie pre západné liberálne a demokratické hodnoty. Autorov slovník „sionistické neziskové organizácie bojujú voči legitímnym vládam“, „Amerika 2017 je to isté ako Rusko 1917“, „sionizmom kontrolovaná demontáž existujúceho usporiadania spoločnosti“, „dopustili sme, aby nám vládol ktosi cudzí“, túto širšiu interpretáciu posudzovaného textu podporujú. Nemožno preto s istotou vylúčiť, že analyzovaný text ako aj celý projekt časopisu je nástrojom podvratnej činnosti proti Slovenskej republike, proti jej politickému systému a členstvu v EÚ.

Autor cielene vyberá také rétorické prostriedky, ktoré efektívne ovládajú predstavy, myslenie, presvedčenia a emócie čitateľov, oslabujú ich kritický úsudok, oživujú kmeňovú a etnickú identitu, konštruujú obraz spoločného nepriateľa a mobilizujú k násiliu, k zmene režimu¹⁴. Slúžia k tomu často používané expresívne výrazy ako „ničit, deštruovať“, „mimoriadne nebezpečné, ohrozenie“. Rovnaké „pravdy a posolstvá“ ako v propagandistickom mesačníku Zem a Vek, sa šíria na internete, ústami niektorých politikov a populárnych osobností.

Riziko násilných činov vyprovokovaných propagandou a demagógiou tohto typu je vysoké a u mladej generácie obzvlášť. Propagande a demagógii ľahšie podliehajú osoby s dogmatickým, uzavretým, schematickým a autoritatívnym spôsobom myslenia, s nedostatkom kritického úsudku, s nedostatočným humanitným a spoločensko-vedným vzdelaním, so slabou morálnou integritou a sebaúctou, sociálne izolované osoby, trpiace nedostatkom porozumenia a uznania. Nenávistné kampane majú negatívne účinky nielen na prenasledované obete (v tomto prípade Židov), ale aj na celú spoločnosť a najmä na osobnosť samotných nositeľov etnickej a rasovej nenávisti a neznášanlivosti.

Obhajovanie antisemitizmu, kolektívne obviňovanie menšín¹⁵ sú antitézou humanizmu a civilizovanosti. Podpora nacionalistických vášní je opakom pokojnej analýzy, reflexie a spoločných riešení. Nekritická adorácia vlastného národa, podceňovanie iných, bezohľadné presadzovanie vlastných záujmov je opakom snahy o mierové spolužitie národov. Zvaľovanie viny za stav slovenskej spoločnosti na obetných baránkov je opakom zrelej reflexie spoločenských pomerov¹⁶. Autorove „posolstvá“ hrajú len v prospech mocenských záujmov Ruska.

¹⁴ Signer, M. (2009). "Democracy's Own Worst Enemy". Demagogue: The Fight to Save Democracy from Its Worst Enemies. Macmillan. pp. 38–40. ISBN 0230606245.

¹⁵ Pozri pozitívne hodnotenie prínosu Židov, Čechov, Nemcov, Maďarov v textoch Mináča (1965), Jána Hallu (1922), Antona Štefánka (1923) in: Rudolf Chmel (Ed.): Slovenská otázka v 20. storočí, Bratislava: Kalligram, 1997.

¹⁶ Pozri napríklad Matuška, A.: K slovenskému národnému charakteru. in: Rudolf Chmel (Ed.): Slovenská otázka v 20. storočí, Bratislava: Kalligram, 1997. Pozri aj texty Ľubomíra Liptáka a Miroslava Kusého v tom istom zborníku, ktoré sú príkladom analýzy a reflexie spoločenských problémov, ktoré otvárajú Slovensku cestu do budúcnosti.

O propagandistickom charaktere textu svedčí aj množstvo tém, ktoré autor na malom priestore otvára (príčiny nenávisti Židov voči kresťanom, kolektívne vlastnosti Židov a Slovákov, príchod Židov do Európy, židovská otázka v slovenskej literatúre a politike, geopolitická orientácia Slovenska), čím autor dosahuje prinajmenej dva ciele. Jednak vytvára zdanie vzdelaného a široko rozhl'adeného autora a jednak oslabuje pozornosť čitateľa a jeho schopnosť rozlišovať pravdu, od poloprávdy a lži. Kapacita čitateľa sledovať, ktoré tvrdenie je a nie je pravdivé a podporené rozumnými argumentmi, sa znižuje s každou ďalšou otvorenou témou.

ZÁVER

Dôkazy o tom, že analyzovaný text zámerne šíri nenávisť voči Židom a mobilizuje k násiliu, vychádzajú z analýzy zvolených výrazových prostriedkov a ilustrácie ako aj z analýzy používaných argumentačných stratégií, zdrojov, z ktorých čerpá alebo ktoré zámerne ignoruje, z analýzy štruktúry textu a zo zaujatej pozície autora. Vychádzala som tiež zo sociálno-psychologických vysvetlení stereotypov, predsudkov a dehumanizácie.

Závery, ku ktorým som dospela, by bolo potrebné overiť na širšom súbore textov uverejňovaných v tomto *geopolitickom a kultúrnom mesačníku* s cieľom 1. analyzovať opakovane sa vynárajúce témy, spôsoby zavádzania a manipulácie, propagandistické zámery, 2. odhaliť identitu autora a ďalších pravidelných prispievateľov, ich sociálne a profesionálne zázemie, 3. odhaliť zdroje financovania časopisu ZEM a VEK, 4. zmapovať šírenie podobnej propagandy na internete, 5. zmapovať mítingy, na ktorých je autor jedným z hlavných protagonistov, 6. zmapovať spoluprácu s inými médiami (napr. SLOBODNÝ VYSIELAČ v Banskej Bystrici a v Čechách, Rádio Viva), s politikmi, kňazmi a inými verejne činnými osobami. Nemenej dôležité je sledovať efekty takéhoto druhu demagógie a propagandy na jednotlivé skupiny občanov. Nemenej dôležité je monitorovať výcvik jednotiek slovenskej domobrany, finančné zdroje a ich politickú a hodnotovú orientáciu. V súčasnosti sa nedá vylúčiť, že polovojenské jednotky slovenskej domobrany sa pokúsia násilím za ideologickej a politickej podpory zmeniť súčasný politický a ekonomický systém a geopolitickú orientáciu Slovenskej republiky.

V Bratislave, 27. 11. 2017

Prof. PhDr. Jana Plichtová, PhD.

znalkyňa pribratá „ad Hoc“